

A SZOMÁLIAI STABILITÁS ÉS A NEMZETKÖZI KÖZÖSSÉG

Besenyő János
őrnagy, PhD aspiráns
Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem
besenyo.janos@gmail.com

Bevezetés

A nemzetközi közösség országai az elmúlt időszakban felismerték, hogy a szomáliai Ideiglenes Szövetségi Kormány képtelen hatékonyan betölteni a szerepét, ezért megpróbálnak nyomást gyakorolni annak vezetőire, hogy legalább a kormányzattól elvárt alapvető tevékenységeket legyenek képesek megtenni. Ez persze másfajta megközelítést feltételez mindkét féltől, melyek közül a szomáliai kormánynak az ingatag belpolitikai helyzetben kéne valamilyen szintű stabilitást létrehoznia, miközben a vele szembenálló iszlamista szervezetek kihasználják tehetetlenségét. Azt világosan lehet látni hogy Szomáliában egyidejűleg kell katonai és politikai eszközöket bevetni az ország stabilizálása érdekében. Mielőtt azonban továbbmennék, röviden vegyük górcső alá magát Szomáliát.

A viharos történelmi múlttal rendelkező Szomália Afrika északkeleti részé-

ben, alakja alapján az „Afrika Szarva” néven ismert régióban fekszik, területe 637.540 km². Észak-dél irányban a 12°00'É és az 1°37'D szélességi fokok között az ország közel 1.550 km; keletnyugati irányban a 41°00'K és 51°21'K hosszúsági fokok között 1.095 km kiterjedésű. Délen Kenya (682 km), nyugaton Etiópia (1.600 km), északnyugaton Dzsibuti (58 km), Északon az Ádeni-öböl, keleten az Indiai-óceán határolja. Tengerpartja 3.300 km – ebből 1.300 km az Ádeni-öböl, 2.000 km az Indiai-óceán mentén. A keskeny (általában 15 km-nél keskenyebb) kontinentális talp területe 35.000-40.000 km², csak az északkeleti part mentén, Ras Asir és Ras Hafun között éri el helyenként a 80 km szélességet. A partvonal lankás és homokos, helyenként magas sziklával, melyek gyakran elérnek az óceánig. (Hassig-Latif, 2007: 7) Szomália nagyrészt sivatag vagy felsivatag; aszály az év mind a 12 hónapjában fenyegeti a

Ugandai katona járőrben Mogadishu utcáin. Forrás: Afrikai Unió

lakosokat. Az ország területének kb. 60 százaléka szavannás erdő, melyet részben legeltetésre használnak, részben ez a tüzelőellátás alapja. Az ország területének csak 13 százaléka művelhető, de annak nagy részét sem művelik rendszeresen. (Abdullahi, 2001: 1-3)

Az ország éghajlata a helyszíntől függően változó trópusi, szubtrópusi, száraz vagy félszáraz. A tengertől távol az átlag hőmérséklet 28°C ; de a hegyek között a minimum 0°C , a tengerparton a maximum pedig 47°C . Az átlagos évi csapadék 280 mm, de helyenként (pl. az Ogo-felföldön) elérheti az 500 mm-t. (Hassig-Latif, 2007: 10-11) A két-háromévente ismétlődő aszályt gyakran súlyos károkat okozó árvizek követik, különösen délen, ahol az etiópiai hegyvidék esői a Shabelle-be és a Jubába ömlenek. 1961 és 2004 között

18 árvíz és 12 aszály volt Szomáliában, melyeknek összesen 21.000 halálos áldozata volt, és további 4 millió ember életét befolyásolták a természeti csapások. Szomáliának két állandó folyója van, a Webi Shabelle és a Webi Jubba. Mindkét folyó Etiópiában ered, dél felé folynak, Szomáliában Jilibnél találkoznak, és Kismaayo közelében érik el az Indiai-óceánt. Minden más vízfolyás időszakos. (Mubarak, 2006: 147)

A növényvilág legfontosabb, egyben meghatározó tényezője – a csapadék mennyisége miatt – az éghajlat. További befolyásoló tényező a tengerszint feletti magasság (a magashegységekben az alacsonyabb hőmérséklet játszik kulcsszerepet a természetes növényzet életfeltételeinek alakulásában) és a talaj. Az emberi beavatkozás elsősorban a gazdasági tevékenység-

gek (nomád pásztorkodás és faszén égés) miatt meghatározó. Guban területén keménylombú, örökzöld vegetáció a jellemző. Itt száraz az éghajlat, a fű foltszerűen nő, fő növényei az akácia, tüskés cserjék, aloe, baobab és a tömjénfenyő. Az északi hegyvidéken örökzöld fák és cserjék élnek, az alacsonyabb részeken ritkás erdőket alkotnak. Az erdők egy része a túllegeltetés és a szárazság miatt kipusztult. A Szomáli-felföld fás, bokros, füves térség, ez is sok helyen erősen erodálódott a túllegeltetés következtében. (Abdullahi, 2001: 5-7) Az állatvilág meglepően gazdag – az erdőkben Kelet-Afrika legritkább állatfajai is megtalálhatók. A folyamatos harcok – de még inkább az anarchia – az állatvilágot sem hagyta érintetlenül. Mivel nincs sem központi, sem helyi vadgazdálkodás, a vadászatnak és a ritka állatfajok kereskedelmének nincs törvényi, hatósági akadálya. (Hassig-Latif, 2007: 49-50)

Szomália természeti kincsei nagyjából három tág kategóriába sorolhatók: 1. a tengeri: pl. halászat és só; 2. a felszíni: az erdők és erdészeti termékek (pl. illatanyag kivonatok: tömjén és mirha) és 3. a felszíni vizek; felszín alatti ásványkincsek, kőolaj, felszín alatti vizek. Mivel hosszú ideje nincs kormány, nem létezik a természeti kincsekkel történő megfelelő gazdálkodás, továbbá az ellenőrző rendszerek sem működnek. Ez számos esetben helytelen erőforrás-kihasználáshoz vezet. Északnyugaton és Kismayo környékén például a túllegeltetés és a korlátlan faszén-termelés következtében károsult a környezet. A természeti kincsek és erőforrások egy részét érintette még a hosszú ideje tartó polgárháború is; más ter-

mészeti kincsek viszont maguk váltak konfliktus forrásává. (Federal Research Division, 2004: 7) A növénytermesztés előnyben részesítő nemzeti földtulajdon programjának végrehajtása során a nomád pásztorkodásban oly fontos ideiglenes használati jogokat figyelmen kívül hagyták. Ez a talaj eróziójához, az erőforrások fölötti konfliktusokhoz és az állattartásból remélhető jövedelmek csökkenéséhez vezetett, és negatív hatással volt a törzsi szövetségekre, melyeknek pedig egyik funkciója a természeti erőforrások ésszerű használatának szabályozása volt. E szabályozó mechanizmusok elsorvadása több régióban túllegeltetéshez, a túllegeltetés pedig elsivatagosodáshoz vezetett. (Hassig-Latif, 2007: 38)

Működő és hatékony kormány hiánya miatt mind a helyiek, mind az idegenek illegális és környezetkárosító tevékenységeket folytatnak. Számos nemzetközi vizsgálat ellenére a mai napig tartja magát az a hír, hogy Szomália partjai mentén veszélyes szennyező anyagokat öntöttek a tengerbe. (Struwe, 2009) A korlátlan faszén-termelés és a szabályozatlan halászat is súlyosan károsították az ország természeti adottságait, és beszűkítették fejlődési lehetőségeit.

Az ország gazdasága a felkelés, polgárháború és az anarchia ellenére működik, és a Barre-rezsim bukása óta képes volt (az afrikai körülményekhez képest) meglepően magas életszínvonalat biztosítani nem csak a haduraknak és a kalóznak, de az átlag szomálik nagy részének is. (Bruton, 2010: 6) A gazdasági tevékenységeket helyileg korlátozzák, így könnyebben védhető többek között

a föld és az állatállomány. A klánok és vallási milíciák ellenségeskedései miatt viszont nem adottak egy központi irányítású, nagyobb arányú gazdasági fellendülés feltételei: ezek ugyan helyileg sokszor adóztak, de országosan nem, és a nemzetközi segélyek elosztását is akadályozzák a polgárháborús állapotok. (Lewis, 2008: 64) Annak ellenére, hogy jelentős készlettel rendelkező bányák (arany, uránium, vasérc, stb.) találhatóak az országban, azokat nem aknázzák ki, a bányászat alig 0,3%-ot jelent a GDP-n belül. (Federal Research Division, 2004: 183-184; Mubarak, 2006: 22)

Szomália demográfiai adatait csak becsülni lehet: 1975-ben tartották az utolsó népszámlálást, melynek eredménye 3,2 milliós népesség volt. A becslést megnehezíti a nomád életforma, az éhínség és a klánok közötti háborúk pusztításai, valamint a menekültek nagy száma. A kormány összeomlása (1991) az afrikai kontinens egyik leggyorsabb ütemű és legnagyobb mértékű népmozgását eredményezte. A krízis tetőpontján 800.000 somáliai menekült a szomszédos államokba. (Bjorn, 2009) Azóta egyre többen térnek haza önként, elsősorban Szomáliföldre és Puntföldre, de még így is jelentős számú menekült maradt a szomszédos országokban – a UNHCR becslése szerint – 2009-ben még 678.000 somáliai menekült élt Kenyában, Jemenben, Etiópiában, Dzsibutiban és még távolabbi országokban. További 1.550.000 menekült az ország határain belül maradt. Ők minimális védelmet és alacsony színvonalú humanitárius segítyt kapnak ugyan, de ez mind az érintettek, mind a befogadó közösségek, mind a

helyi hatóságok számára súlyos terhet jelent. (Leeson, 2007) A somáliaiak 60 százaléka nomád vagy félnomád pásztor – szarvasmarhát, tevét, juhot és kecskét tenyésztenek. A lakosság kevesebb, mint 1/4-e folytat letelepedett mezőgazdasági művelést – ők nagyrészt délen, a két állandó folyó közti termékeny területen élnek. (Ohanwe, 2009: 145) A városi lakosság aránya a népszámlálás idején 25% volt. Az állandó harcok egyik következményeként sokan a városokba menekültek, és lehetséges, hogy a somáliaiak többsége ma városban él, bár nyomorú és veszélyes körülmények között.

„Ugyan az iszlámistákat egy időre az amerikai támogatással is bíró etióp csapatok kiszorították az országból, azok később visszaszerezték elvesztett pozíciójukat, annak ellenére, hogy a nemzetközi közösség és az Afrikai Unió békefenntartói is a kormányzatot támogatják.”

A somáliai társadalom alapját a törzsek képezik,¹ a törzseken belül klánok, a klánokon belül a *mag*-fizető csoportok rendszerét találjuk. A húsz-harminc vagy akár még több generációt is átfogó, bonyolult genealógiai kapcsolatok memorizálásával már kora gyermekkorától kezdve minden somáliai megtanulja és magáénak érzi a nagyon pontos klán-identitást, és ez az adott egyén egész életében meghatározó marad. A klánok nevüket álta-

lában egy arab őstől származtatják. (Shay, 2007: 63-64) Maga a törzsek és klánok rendszere a kívülálló számára nehezen követhető, az alá- és fölérendeltségi, rokoni, szövetségi és ellen-ségi viszonyok rendkívül bonyolultak. A szomáliai társadalmat megosztó törzsi struktúra törésvonalait is áthidaló identitás az iszlám hit. A gyarmati uralom előtti időkben a szomáliai közösségek két tekintélyt ismertek el: a törzsi és a vallási vezetőket; az iszlám a törzsi kultúra szerves részévé vált. A szomáliaiak a szunnita iszlám valamelyik ágát követik. A 19. század óta a szufi szekták – elsősorban a qadirija, szalihija és idriszija – a legbefolyásosabbak Szomáliában. (Ahmed-Hart, 1984: 136-141) Az ország függetlenné válása után a Si'ad Barre által vezetett kormányzat csökkentette a vallási vezetők hatalmát, de azok 1991 után ismét megerősödtek. E muszlim mozgalmak között találjuk az al-Islah-ot, az al-Tabliq-ot, az al-Takfir-t, vagy az al-Itihad-ot. (Federal Research Division, 2004: 22) Valamennyit nem lehet egyszerűen azonosítani a „fundamentalista” vagy „terrorista” mozgalmakkal, de vitathatatlan, hogy egyesek igenis e kategóriát merítik ki, és – bár a szalafista iszlám ideológia új jelenség Szomáliában és idegen a szomáliai hagyományoktól – a szalafista milíciák nagyon erősnek bizonyultak az elmúlt időszakban. Nem csak a hadurak és a „hittagadónak” kikiáltott Ideiglenes Szövetségi Kormány (TFG) ellen harcolnak, de a mérsékelt szufi irányzatok ellen is, melynek eredménye, hogy megjelentek a szufi önvédelmi milíciák is. (Leeson, 2007)

Az 1960-ban létrejött Szomália a nem sokkal előtte függetlenné vált Brit Szomáliföldi Protektorátus és a korábban olasz gyarmati függőségben lévő Szomáliföld egyesüléséből keletkezett. Az ország függetlenségének első 17 éve viszonylag békés volt, az első évtized gyors fejlődést, de korrupciót és alig működő demokratikus rendszert eredményezett. (Kis-Álmos-Besenyő-Resperger, 2010: 42-43) Az 1969-es katonai puccsot eleinte örömmel fogadták a klánokból kiábrándult tömegek, később azonban az ország újabb konfliktusokba sodródott, amely az országot diktatórikus módszerekkel irányító Si'ad Barre rendszerének bukását hozta 1991-ben. (Shay, 2007: 64-69) Az ezután következő éveket a teljes anarchia és polgárháború jellemezte, amelynek során az ország szinte teljesen elpusztult. (Ohanwe, 2009: 151-156) Az ENSZ megpróbált békét teremteni a bukott állammá vált országban, azonban saját békefenntartó missziója (UNOSOM I-II.) csúfosan megbukott, így a világszervezet is kivonult az országból, amely ezt követően még inkább anarchiába süllyedt. (Kis-Álmos-Besenyő-Resperger, 2010: 50) Az ország a klánok és különböző hadurak csataterévé vált, tömegesen haltak éhen az emberek és több millió ember kényszerült más országokba menekülni, sőt az ország ismét több részre szakadt (v.ö. Puntföld és Szomáliföld létrejötte). (Marsai, 2010) Az egyre inkább regionálissá vált konfliktusba a szomszédos országok, majd pedig az iszlám milíciák uralmát és a kalózkodást megunó államok (USA, Franciaország, India, Kína, stb.) is bekapcsolódtak. (Struwe, 2009)

Ugyan az iszlamistákat egy időre az amerikai támogatással is bíró etióp csapatok kiszorították az országból, azok később visszaszerezték elveszített pozíciójukat, annak ellenére, hogy a nemzetközi közösség és az Afrikai Unió békefenntartói is a kormányzatot támogatják. (Hettyey, 2008)

A kalózkodás felszámolása érdekében a nemzetközi közösség több hadműveletet is indított az elmúlt évek során. Az első tevékenység alkalmával a World Food Programme szervezet élelmiszersegélyeket szállító hajóinak fegyveres kíséretét szervezték meg, majd az Egyesült Államok és az EU mellett Japán, Malajzia, India, Kína is küldtek hajókat a somáliai régióba, de ezek elsősorban saját kereskedelmi hajóikat védelmezték. Az indiai, francia és amerikai tengerészeti erők már többször sikeresen szabadították ki túszoikat a kalózok fogságából, akiknek némi anyagi és élőerő veszteséget is okoztak. Ezután hozták létre

– nem elsősorban a kalózkodás felszámolására koncentráló – a Combined Task Force 150 (CTF150 – Nemzetközi Tengerészeti Harc-csoport 150) és az azt felváltó CTF151 csoportot. Ez egy koalíciós haditengerészeti erő, mely az Ádeni- és Ománi-öblöket, az Arab- és Vörös-tengereket illetve az Indiai-óceánt fedi le. A harc-csoport fő feladata a terrorizmus leküzdése, a kalózkodás elleni fellépés tehát csak kis hangsúlyt kap a feladatok során, de egyes hadihajók már részt vettek kalóztámadások megelőzésében. A másik kezdeményezés egy „Járőrökkel Védett Tengeri Biztonsági Terület” (Maritime Security Patrol Area – MSPA) létrehozása volt, ahol a kereskedelmi hajók nagyobb biztonságban közlekedhetnek. Az EU felállította a kalózok elleni harc koordinálására a NAVCO szervezetét, majd utána megindította az EU NAVFOR műveletet, amelyben hazánk is képviseltette magát egy informatikai tiszthelyetessel, akinek az egyik

Megszokott kép a somáliai városokban. Forrás: Afrikai Unió

fő feladata a kalóztámadások térképének frissítése. (Besenyő, 2010)

A NATO által a kalózok ellen indított műveletek az Operation Allied Provider, és az Operation Allied Protector, amelyben a Magyar Köztársaság nem vállalt még szerepet, de a Szövetség által indított Kiképző Misszióba (EU TM Somalia) már négy magyar katona vesz részt a somáliai kormányerők kiképzésében. (Besenyő, 2011)

Ezek a műveletek azonban csak tüneti kezelést tesznek lehetővé, mert a kalózkodás gyökereit nem tudják felszámolni, illetve Szomália az évtizedek óta tartó belharcok eredményeként továbbra is bukott állam, amely képtelen a minimális rendet fenntartani, biztonságot és stabilitást nyújtani állampolgárai számára. Bár szárazföldi műveletek is folytak a somáliai muzulmán szélsőséges csoportok ellen (az AU békefenntartókat állomásoztat Mogadishuban), azok csak ideig-óráig tartó eredményeket hoztak eddig. Az elmúlt évek során a nemzetközi közösség az Ideiglenes Szövetségi Kormányt támogatta, de ezen a téren sem értek el komolyabb eredményeket. (Kis-Álmos-Besenyő-Resperger, 2010: 56-57)

Jelenlegi helyzet

2010. október 31-én a somáliai parlament a somáliai-amerikai kettős állampolgárságú Mohamed Abdullahi Mohamedet nevezte ki a túlélésért küzdő kormány miniszterelnökének Mogadishuban. Az új miniszterelnök személye egyfajta válasz volt a kormányra egy ideje már nyomást gyakorló nemzetközi közösség számára, akik azt akarják elérni, hogy a kormányzat stabilizálja a helyzetét, szakértő és a tár-

sadalom által is elfogadott politikusok vezessék, és a legnagyobb militáns iszlám szervezetet, az Al-Shabaab-ot képesek legyenek visszaszorítani Dél-Szomália területére.

Felismerve a kormány korlátait, az USA, Etiópia, Nagy-Britannia és több európai állam igyekeznek rávenni a kormányzatot, hogy legalább a legalapvetőbb feladatát elvégezze, ugyanis a Sharif Ahmed elnök által irányított kormány tagjai inkább egymással harcoltak a megszerezhető pozíciókért (és az azzal járó javadalmazásokért), mintsem hogy a lakosság számára próbáljanak meg élhetőbb körülményeket teremteni. A növekvő korrupció, az egymás ellen harcoló klánok és milíciák által teremtett bizonytalanság és a kormány gyengesége együttesen vezetett anarchiához és az iszlamista szervezetek megerősödéséhez, akik a kormány elleni propaganda hadjáratukban is felhasználják ezeket a tényeket.² A kormányzattal szemben az Al-Shabaab, ugyan brutális eszközökkel, de képes garantálni az általa felügyelt területeken élők biztonságát, így egyfajta stabilitást teremtett meg.³

Éppen ezért az Ideiglenes Szövetségi Kormány új miniszterelnökének az egyik legfontosabb feladata, hogy felszámolja a kormányon belüli csoportok versengését és egyezséget kössön a legnagyobb ellenzéki csoporttal, amelyet az elnökkel ellenséges viszonyban lévő Sharif Hassan vezet. A kormányzatot anyagilag is támogató országok elvárják a kormánytól, hogy csökkentse saját apparátusának létszámát, szüntesse meg a „fantom beosztásokat”, amelyekért ugyan jelentős fize-

Mogadishu elpusztított kikötője. Forrás: Afrikai Unió

tést kapnak az azt betöltők, de semmilyen érdemi munkát nem végeznek. A megmaradó minisztériumok mindegyikének világos feladatköre, tervei és költségvetése kell, hogy legyen, így a tevékenységük ellenőrizhető és számon kérhető lesz. (Bruton, 2010: 24) Ettől azt várják, hogy a kormányzat legalább az alapvető szolgáltatásokat (a meglévő, de igen elhanyagolt infrastruktúra működtetése) és védelmet lesz képes biztosítani az általa felügyelt területek lakói számára. A somáliai politikai elit körében és az 550 fős parlamentben (a képviselők jelentős része nem is az országban, hanem külföldön él) az új miniszterelnök első nyilatkozatai vihart kavartak, köztük is leginkább az, amelyben a klánrendszer felszámolását ígérte.

A kormányon belüli konfliktusok nagy része abból fakad, hogy a többnemzetiségű országban, a társadalmat alkotó klánok közötti hatalommegosztás folyamatosan vita tárgyát képezi, amely igen gyakran véres belviszályokhoz vezet. Szintén konfliktusforrásnak tekinthető az Ideiglenes Szövetségi Kormányt támogató regionális és nemzetközi szervezetekkel, országokkal való kapcsolat, amelyek nélkül a kormány nem is létezhetne. A somáliai politikusok ugyanis kénytelenek egyezkedni velük, mivel többek között ők finanszírozzák a kormány biztonságát garantáló békefenntartó misszió (AMISOM) működését.

Amennyiben a kormány képtelen lenne a vele szemben támasztott mini-

mális követelményeket teljesíteni (állásokat teremteni és biztosítani az alapvető szolgáltatásokat), úgy az állam működéséhez hozzájáruló országok egy alternatív adminisztratív szervezetet hoznának létre, amikor az Ideiglenes Szövetségi Kormány mandátuma lejár 2011 augusztusában. Ez a szervezet egyelőre még csak elképzelés szintjén létezik, de az már látható hogy egy technokrata szervezetként fő feladata Mogadishu működtetése lesz (a kormányzat ugyanis csak a várost tartja úgy-ahogy kézben, a környező területeken már az iszlám milicisták és a hadurak magánhadseregei tevékenykednek). A főként „városüzemeltetési” feladatokat ellátó szervezet politikai jogsultságok nélkül, tisztán szakmai alapon működne. Felelne a hivatalok, az iskolák, az egészségügyi létesítmények, a kikötő és a reptér működtetéséért, így kikerülhető lenne a parlament, amely tagjainak a hatalomért és a nagyobb befolyásért folyó harcon kívül, más tevékenységre nincs is ideje. Éppen ezért a somáliai politikusoknak nem nagyon tetszik a terv, de ezidáig nem voltak képesek más, működőképes alternatívát megjeleníteni. Természetesen a nemzetközi közösség figyelembe veszi a somáliai politikusok aggályait és éppen ezért is hangsúlyozzák a politikai együttműködés fontosságát az országban működő félautonóm Szomaliföld és Puntföld vezetőivel, amelyek nem csak politikai téren, de egyéb területeken is egyfajta modellként szolgálhatnának a mindinkább káoszba süllyedő Dél-Somalíának. Éppen ezért a politikai élet nem korlátozásra kerül, „csak” elválasztják a kormányzástól egészen addig,

amíg nem jön létre délen is valamilyen stabilitás.

A katonai megközelítés

A politikai és gazdasági megoldások mellett bizonyos katonai feladatokat is szükséges végrehajtani, ahhoz hogy javulhasson a biztonsági helyzet. Ezzel azonban igen óvatosan kell bánni, ugyanis a politikai megoldásokat sosem előzhetik meg a katonai tevékenységek, nehogy olyan érzése legyen a somáliaiaknak, hogy idegen fegyveresek uralkodnak országukban. Az Al-Shabaab és más somáliai nacionalista csoportok így is megragadnak minden alkalmat, hogy a külföldi békefenntartók és segélymunkások ellen hangolják a külső hatásoktól egyébként is tartó somáliaiakat. (Bruton, 2010: 19-21)

Az új katonai stratégia lényegében megegyezne a 2009-ben alkalmazottal, amikor is nagyobb területeket voltak képesek elfoglalni a muszlim szélsőséges csoportoktól. (Bruton, 2010: 8-9) A tervek szerint az Al-Shabaab fegyveres csoportjait a Dél-Szudánban található Kismayo, Baidoa és Marka városok által határolt területre szorítanák vissza, majd elszeparálnák őket, így csökkentve hatékonyságukat, mivel megsemmisíteni egyelőre nem képesek őket.⁴ Az ehhez szükséges katonai erőt, az USA és az EU által felszerelt és kiképzett kormánycsapatok mellett, főként az AU biztosítaná, amely a már ott állomásozó főként ugandaiakból és burundiakból álló 8000 fős kontingens létszámát növelné meg 20.000 főre. A katonák közül legalább 12-13.000 fő Mogadishuban állomásozna, akik feladata a főváros biztonságának megteremtése és fenntartása lenne. Az ehhez

szükséges anyagi háttér persze nem áll rendelkezésre, mivel az ENSZ nem hajlandó több pénzt biztosítani a somáliai békeműveletekre. A világszervezet azt vállalta, hogy lobbizik az afrikai államok vezetőinél, hogy küldjenek több katonát Szomáliába, míg a megnövekedett létszámú békeművelet költségeit más nyugati államoktól kérik.⁵

„A somáliai politikusok, beleértve az Ideiglenes Szövetségi Kormány vezetőit is, éppen a túlélésükért küzdenek. Mivel mindannyian tudják, hogy a politikai karrierjük augusztusban befejeződik, még azelőtt megpróbálnak minél több hatalmat, befolyást és pénzt szerezni maguknak, amely persze óhatatlanul hatalmi harcokhoz vezet.”

A műveletet támogatják az a kenyai menekülttáborokban toborzott 3000 somáliai, akiket a kenyai hadsereg képzett ki, és akiknek feladata a határ lezárása lenne annak érdekében, hogy az Al-Shabaab gerillái ne legyenek képesek kárt okozni a szomszédos országban.⁶ Az etiópok szintén létrehozták a saját somáliaiakból álló milíciájukat, akiket reguláris csapatok is támogatnak. Ezek a csapatok az etióp-somáliai határon állomásoznak, készen arra, hogy részt vegyenek a hamarosan meginduló műveletekben. Az Ideiglenes Szövetségi Kormánnyal szövetséges az Ahlu Sunnah Waljamaah és más Közép-Szomáliában tevékenykedő

fegyveres csoport feladata, hogy ellensúlyt képezzenek az Al-Shabaab gerilláival szemben és ne engedjék át őket a kormány által ellenőrzött területekre. (Bruton, 2010: 31) Az USA, Etiópia szorosan együttműködik Szomálifölddel, Puntfölddel és az azok mintájára 2006-ban létrejövő Közép-Szomáliában található Galmudug állammal, akik szintén harcban állnak a muszlim szélsőségekkel.⁷ A régió államai az Al-Shabaab elleni harc során főként hírszerzési és logisztikai támogatásra számíthatnak az USA Dzsibutiban állomásozó csapataitól (Camp Lemonier), de azok bizonyos esetekben közvetlen katonai segítséget is nyújthatnak az Etiópiában és Kenyában tartózkodó egységeiken keresztül.⁸

Az Afrikai Unió javaslatot tett egy légi és tengeri blokádnak létrehozására is, amelyben az Al-Sahabaab által felügyelt városokat és kikötőket lennének képesek a szövetségesek hatékonyan ellenőrizni, illetve csökkenteni az onnan érkező támadások számát.⁹ Bár a javaslattal több afrikai állam is egyetértett, mind ezidáig egyikőjük sem ajánlotta fel részvételét a blokádban. Még a kontinensen folyó békeműveletekben vezető szerepet játszó és az ott legnagyobb haditengerészeti potenciállal bíró Dél-Afrika sem ajánlott fel egységeket, ezért a kezdeményezés kudarcba fulladt.

Problémák, kihívások

A regionális hatalmak és a somáliai politikusok sikeres együttműködésének azonban több gátja is lehet. A somáliai politikusok, beleértve az Ideiglenes Szövetségi Kormány vezetőit is, éppen a túlélésükért küzdenek. Mivel mind-

annyian tudják, hogy a politikai karrierjük augusztusban befejeződik, még azelőtt megpróbálnak minél több hatalmat, befolyást és pénzt szerezni maguknak, amely persze óhatatlanul hatalmi harcokhoz vezet. (Bruton, 2010: 27-28) Az elnök például elutasítja az etiópiakat és csökkenteni igyekszik a befolyásukat úgy, hogy inkább az országban már korábban is szerepet játszó Egyesült Arab Emírátságok és Szudán támogatását kéri. (Shay, 2007: 73-79) Ezért is kényszerítette lemondásra a korábbi miniszterelnököt Omar Abdirashid Ali Sharmarke-t, aki Sharif Hassannal az etióp kormány kliensének számított.

Ugyan az új miniszterelnök Mohamed Abdullahi Mohamed nem tartozik az etiópiai szövetségei közé, teljesen ő sem hagyhatja figyelmen kívül a szomszédos ország érdekeit, még akkor sem, ha az etiópokkal ellenséges viszonyban lévő, korábban az Iszlám Bíróságok soraiban harcoló Ahlu Sheikhs csoport tagjai a legfontosabb szövetségei.¹⁰ Bár az etiópok befolyása csökkent a kormányban, az ország középső részén működő, általuk támogatott fegyveres csoportok révén azonban még mindig jelentős hatalmi tényezőnek számítanak. Sharif Ahmed elnök, több más politikussal együtt felismerte, hogy nemcsak a politikai, de a fizikai túléléséhez is szükségük lehet az Etiópia által nyújtott támogatásra (esetleg menedékre), mivel annak továbbra is szándéka a nemzeti érdekeit, akár aktívan is védelmezni Szomáliában. Ez látható volt a 2006–2009 közötti időszakban is, amikor etiópiai csapatok szállták meg Dél-Szomália nagy részét, annak ellenére, hogy a helyi lakosság

igen ellenséges érülettel viseltetett irányukban, sőt később fegyvert is fogtak ellenük, melynek következtében mindkét oldalon jelentős veszteségek voltak. Valószínűleg Etiópia közvetlenül nem fog beavatkozni a szomáliai belharcokba, de a szövetségesein keresztül továbbra is képes lesz érdemben befolyásolni azokat.

Konklúzió

Gyengesége és megosztottsága miatt a kormány képtelen hatékonyan dolgozni, és nincs olyan programja, amely működőképes lenne. Az egymással látszólag szembenálló politikai erőknek folyamatosan kompromisszumokat kell kötniük túlélésük érdekében, de az ide vezető folyamatok túl sok időt és energiát vesznek el, ami szintén az eredményes kormányzás esélyeit csökkenti. A miniszterelnöki poszton történt csere lehetőséget ad a kormányon belüli ellentétek felszámolására, vagy legalábbis azok csökkentésére. Ez azonban csak haladékot ad a kormánynak, amelynek bizonyítania kell, hogy az átszervezések megtörténte után képes lesz hatékonyan dolgozni és biztonságot teremteni az általa irányított területeken. Ha ez megvalósul, és a nemzetközi közösség támogatásával indított katonai műveletek is sikert hoznak, akkor a kormány mandátumának megszűntekor talán lehetőség nyílik egy a klánok szélesebb körben megnyilvánuló egyetértésén alapuló új kormányzat létrehozására.

Jegyzetek

- 1 A szomáli törzseket az angol nyelvű szakirodalom következetesen klán-családoknak (clan families) nevezi.
 - 2 Duplicity and Disenchantment: The Collapse of the TFG. Mogadishu Man, 2010. szeptember 18. <http://mogadishuman.wordpress.com/> (letöltés ideje: 2011. március 21.)
 - 3 Somalia: The Battle for Hearts and Minds. Mogadishu Man, 2010. szeptember 1. <http://mogadishuman.wordpress.com/> (letöltés ideje: 2011. március 21.)
 - 4 Somalia Current Situation. allidamaale.com, 2010. december 12. <http://www.allidamaale.com/> (letöltés ideje: 2011. március 21.)
 - 5 Somalia: UN Committed to Help Peace Back - Official. AllAfrica.com, 2011. január 11. <http://allafrica.com/> (letöltés ideje: 2011. március 21.)
 - 6 Somalia Prepares For Assault On Al-Shabaab. SomalilandPress, 2010. január 17. <http://somalilandpress.com/> (letöltés ideje: 2011. március 21.)
 - 7 Somalia: The Ethiopian Factor III. Mogadishu Man, 2010. október 22. <http://mogadishuman.wordpress.com/> (letöltés ideje: 2011. március 21.)
 - 8 US/Africa: A militarised diplomacy. The Africa Report, 2010. március 22. <http://www.theafricareport.com/> (letöltés ideje: 2011. március 21.)
 - 9 AU asks UN for Somalia air and naval blockade. BBC News, 2010. október 21. <http://www.bbc.co.uk> (letöltés ideje: 2011. március 21.)
 - 10 Somalia: The Story Behind The Selection of Mohamed Abdullahi Mohamed (Farmajo). Harowo.com, 2010. november 10. <http://harowo.com/> (letöltés ideje: 2011. március 21.)
- Felhasznált irodalom**
- Abdullahi, Mohamed Diriye (2001): *Culture and Customs of Somalia*. Greenwood Publishing Group.
- Ahmed, Akbar S. – Hart, David M. (1984): *Islam in Tribal Societies: From the Atlas to the Indus*. Routledge, London.
- Besenyő János (2011): Az európai Unió és Szomália. AfriPort.hu, 2011. január 1. <http://www.afriport.hu/> (letöltés ideje 2011. március 21.)
- Besenyő János (2010): A szomáliai kalózkérdés: Milyen érdekek mentén? In: *Mediterrán Világ*, 13. szám, 2010. 43-79. o.
- Bruton, Bronwyn E. (2010): *Somalia: A New Approach*. Council on Foreign Relations.
- Federal Research Division (2004): *Somalia – a Country Study*. Kessinger Publishing.
- Hassig, Susan M. – Latif, Zawiah Abdul (2007): *Somalia*. Marshall Cavendish.
- Hettyey András (2008): Szomália az iszlamisták után. Afrika Tanulmányok Online. afrikatanulmanyok.hu. (letöltés ideje 2011. március 21.)
- Kis-Álmos Péter – Besenyő János – Resperger István (2010): Országismertető: Szomália. Az MH Összshaderőnemi Parancsnökság tudományos kiadványa, Székesfehérvár.
- Leeson, Peter T. (2007): Better Off Stateless: Somalia Before and After Government Collapse. <http://www.peterleeson.com/> (letöltés ideje 2011. március 21.)
- Lewis, Ioan M. (2008): *Understanding Somalia and Somaliland: Culture, History, Society*. Columbia University Press.
- Marsai Viktor (2010): Szomália és a globális terrorizmus. In: *Nemzet és Biztonság*, 2010. február. 22–32. o.
- Moller, Bjorn (2009): The Somali Conflict: The Role of External Conflict. DIIS Report, 2009. <http://www.diis.dk/> (letöltés ideje 2011. március 21.)
- Mubarak, Jamil Abdalla (2006): *An Economic Policy Agenda for post-civil War Somalia: How to Build a New Economy, Sustain Growth, and Reduce Poverty*. Edwin Mellen Press.
- Ohanwe, Augustine C. (2009): *Post-Cold Conflicts in Africa*. Adonis & Abbey.
- Shay, Shaul (2007): *The Red Sea-Terror Triangle. Sudan, Somalia, Yemen and the Islamic Terror*. Transaction Publishers, London.
- Struwe, Lars Bangert (2009): For a Greater Horn of Africa Sea Patrol. Dansk Institut for Militaere Studier. 2009. március. <http://www.humansecuritygateway.com/> (letöltés ideje 2011. március 21.)